

šena: „Gorjancov naših jezik poptujčevavši — Si kriv, de kolne Krajnc molitve bravši!“ —

„Trotz dieser Ausstellung, pisal je pa učeni M. Čop, kann nicht geläugnet werden, daß, wenn die Bildung der krainischen Schriftsprache hinsichtlich der grammatischen Richtigkeit und lexicalischen Reinheit seit einigen Jahren bedeutende Fortschritte gemacht hat, man dieses, nebst Kopitar und Vodnik, vorzüglich Hr. Ravnikar und seinen Nachfolgern, unter denen sich durch Sprachgebiegenheit vorzüglich der Prof. Metelko und die Hr. Po-točnik und Balotar auszeichnen, und der von jenem erwirkten slowenischen Lehrkanzeln in Laibach zu verdanken habe. Thatsache ist es, daß beinahe alle seit den letzten 15 Jahren in Krain erschienenen Bücher in sprachlicher Hinsicht die besten der früheren Periode bedeutend übertreffen. Uebertreibungen, wenn sie wirklich irgendwo stattfanden, wird am besten die Zeit selbst ermäßigen. (P. J. Šafarik's Gesch. der südslaw. Lit. I. 1864 pg. 37. 38). To se je res tudi zgodilo, in „Te duce sermo viget patrius, ante rudis“ — so spričevali Ravnikarju že l. 1827 modroslovni učenci njegovi, in kakor Janežič v svojih slovnica, tako kaže tudi Miklošič v vseh svojih primerjajočih slovstvenih knjigah vzorno Ravnikarjevo pisavo Slovincem, naj jo marljivo posnemajo.

V življenji Ljubljanskega Ravnikarja l. 1845 se bere, da je on tudi začetnik nove, veselejše dobe za slovenščino. Kako je pač to uméti? Vsaj Vodnik je in ostane otec poezije, a tudi proze slovenske, in kar je o tej svetoval Ravnikar l. 1815, učil in pisal je Vodnik že v prejšnjem veku l. 1799, ter je na pr. po Pismenosti svoji l. 1811 verstnikom in naslednikom o slovenski pisavi dal gotove pravila. Ali — kdor pomisli, da bi po nemili osodi Vodnikovi slovenščina po šolah brez Ravnikarja bila morda popolnoma propadla za dokaj — kdo vé kaj — časa, rad poreče s tedanjo bistro mladino gledé na ves narod slovenski Ravnikarju :

Excidet atque prius nomen, cognomen et aetas,
Quam pereat menti dulcis imago TUA.

Geometrijsko oblikoslovje in njegovo združevanje z risanjem.

Govoril o tem pri okrajnem učiteljskem zboru ljubljanske okolice Janez Levčič.

(Dalje.)

Pa tudi preplitev ne, da se pomika v koncentrovanih krogih dalje, t. j. da se jemlje na vsakej stopinji ves predmet, a na vsakej višej obširneje. Posebno je treba gledati na to, da dobé učenci pravi pojem o znesku ali vsoti in o različju ali diferenci črt, kotov in podob, da se dobro seznanijo z različnimi koti, trikotji, čveterokoti i. t. d. in na višjej stopinji, da vedo, kaj so naslonjeni in nasprotni, notranji in zunanji koti,

ker je le-to znanje važno za poznej geometrijski poduk; dalje, da se jemljejo le taki učni stavki (pravila) iz planimetrije, ki se dado nazorno obravnavati in dokazati, in koji imajo važnost za praktično življenje, kakor n. pr. stavki o enakosti podob, o njihovem merjenji in o razmeri premernika k obodu. — Nij sicer potreba, da bi se takovi stavki kakor v strogej vednostnej geometriji podpirali z vzroki ali da bi se naslanjali na prejšnje stavke, marveč se imajo izpeljati neposredno iz ogledovanja. „Die Wahrheiten der Formenlehre, pravi Diesterweg v svojem „Wegweiser für deutsche Lehrer“, liegen nicht alle nach, sondern zum Theil nebeneinander“.

S kazalnim ali nazornim podukom pa se obrazuje vzlasti zmožnost za ogledovanje, treba pa je tudi skrbeti za to, da se tudi zapopadnost in miselnost vzbuja in razvija. To se pa doseže s tako zvanimi kombinovanimi vajami, ako se, n. pr. učenci napeljujejo, da poiščejo, koliko slučajev je mogočih gledé lege ali razvrstitve 2, 3 ali n pik, dalje, v kakej razmeri so gledé velikosti ali lege 2, 3 ali n črt, kotov; koliko križališč, kosov, kotov nastane, če se 2, 3 — — n črte križajo, koliko vrsta, troje-, četvero-, ali peterokotov je mogočih gledé velikosti njihovih kotov. Po takih vajah, pri katerih se nejednako in jednako primerja sklepa in loči, se vadijo in urijo ob enem skoraj vse duševne zmožnosti otroče in so zato izmej najboljših sredstev za formalno omiko. Po pravici pravi, „Diesterweg“ da so v resnici to gimnastične vaje, ki se neposrednje prilgajo individualnosti posameznega učenca. Kako se pa imajo obravnavati, nam ravno ta pisatelj tako-le veleva: Slabeji si poišče posamezne slučaje v nalogi, ter mu je dosti, da to konkretno razume, drugi duhta o tej nalogi in pride do tega, da spozna, kako da je vse, kar se daje, pravilno, a tretji, ki je še bolj nadarjen, išče in išče, da najde splošno in da se v tem tudi besedno izrazi. Bilo bi pa nespametno, ako bi se od učencev zahtevalo, da naj bi pravila za posamezne slučaje znali na pamet; tega jim nij treba, ampak pravilo naj boro iz dotične podobe, v katerej jo gledajo tako rekoč vteleseno, in konkretno predstavljeno.

Da bodo pa podučevanje v oblikoslovji v resnici plodonosno, mora pa tudi oblika poduka prava biti. Tako zvana akroomatična učava, po kateri se učencem gola fakta predavajo, in katera je pri pozitivnih predmetih, kakor pri povestnici, zemljepisji in pri naravoslovji tu in tam pač na pravem mestu, bi tukaj gotovo ne bila prilična in bi k formalnej omiki, glavnej nalogi v ljudski šoli, gotovo nič ne pripomogla, kajti Gräfe pravi: geometrijska pravila samo vediti, je brez vrednosti za duševno izobraženje, velja le nekaj za praktično vporabo. Pri omenjenej metodi ostane učenec pasiven, pasivnost pa nikedar duševnih moči ne budi in ne razvija, kajti bistvo pravemu poduku nij, da le pripoveduje, marveč učenca zbuja, da ogleduje, in da sam resnico spoznava. Učenec

mora biti torej pri oblikoslovnem poduku aktiven ali delaven, če hočemo da bode ta predmet v resnici obračal v svoje izobraženje. To se pa zgodi, če je poduk erotematičen ali izprašaven in hevrističen, napeljujoč ali razvijoč. Uže bistvo tega predmeta, kakor vsakega matematičnega in umstvenega nauka, pri kojem je treba resnice človeškemu duhu uže prirojene k zavesti pripeljati, zahteva to metodo. — Učitelj mora učenca vzlasti siliti, da se jasno in krepko izrazuje, ker na ta način ga prisili, da tudi predmet, ki ga ima pred sabo natanko ogleduje, kajti jasno govorjenje nij mogoče brez jasnega mišljenja, in jasnemu mišljenju je bistro in natančno opazovanje pogoj.

Da se bode pa učenec o tem, kar je opazoval, popolno izražoval, ga mora učitelj k temu prisiliti, t. j. učitelj ga mora vprašati. Erotematična učna oblika je tu na svojem pravem mestu. Ona ima sploh velika prednostij pred družimi, ker pri njej je učenec primoran, da vse svoje duševne moči na jeden predmet koncentruje ali osredotoči, da je dalje časa pozoren, pospešuje jako samostojnost in samodelavnost učenecvo in mu vednosti tako rekoč iz duše ven razvija, da mu ostanejo za zmirom prava duševna last. Erotematičen poduk ima sicer le eno hibo, da je namreč bolj zamuden, kakor akroomatičen in da dospe stoprav po mnogih ovinkih do svojega namena. Da se pa to, kolikor mogoče prepreči, pa učitelj ne sme učenca vse križcm spraševati in ga od predočbe do predočbe tirati, ampak vpraševati mora po načrtu prej narejenem. Diefterweg pravi: „Učitelj se ima vedno prizadevati, da bode, kar moči, jasno in določno prašal, ter povdarjal besede ki obsegajo pomen vprašanja, neutrudljivo bo tudi delal na to, da se učenec popolnoma jasno izrazuje“. Učitelj ima vprašajoč učencu navod dajati, kako naj sam resnice išče in kako jo najde. Vzlasti naj se tako podučuje tam, kjer je kaka resnica skrita. Sicer smo uže omenili, da se v oblikoslovji samo taki stavki obravnavajo, ki se po ogledovanji najdejo. Ali s tem še nismo dobili racionalnega dokaza, kateri je veljaven za vse slučaje, (zglede) ne samo za oni, koji sedaj obravnavamo, tak dokaz (za posamezne slučaje) moramo stoprav pridejati t. j. poiskati. Učenec se mora učiti poiskati, „ker tega ne prinese s sabo“ ali to iskanje se ne sme prepuščati slučaju, ker sicer bi ne najdel ničesa, ali le slučajno kaj, kakor slepa kura zrno. Učitelj naj najpred učenca pripelje kje, da se do dobrega zavé, kaj ima iskati, naj mu kaže sredstva, koja so mu na razpolaganje. Sploh pa mora učenec, predno začne iskati, jasno poznati stavek — pogoj in posledice, — sredstvo in namen. Vzlasti mora znati ločiti pogoj od posledice, ker to dvojje otroci radi zamenjujejo. Ko je učitelj vse to dosegel, potlej naj stoprav učencem prepusti način razprave. Kedor tako podučuje, ravna po hevristični učni metodi. „Pri hevristični učavi, pravi Kehr, je učitelj kormanoš, ki kaže ladjici za podučevanje, neopazovan

pravo pot, ter jo varuje krivih, napačnih in zapeljivih, ter jo pripelje po varni poti do namena. Pri nobenem nauku se hevristična učava tako ne odlikuje" kakor pri podučevanju v geometriji. Ona varuje učenca pasivnosti, pa tudi blebetanja po papigovi, a po drugi strani zbuja v njem samodelavnost in gibčnost, ki ga varuje sanjarij, in ga navdaje z hrepenenjem do učenosti tako, da išče z rastočo ljubeznijo novih resnic, in se čedalje bolj za nje zanimiva. Individualnost učenceva je tu popolnoma zavarovana, ker pri razvijajočem podučevanju, ki se ne začenja s poučnim stavkom, marveč se ž njim konča, velja didaktično pravilo: bolje (obravnavati) jeden stavek na desetero načinov, kakor deset stavkov po jednem načinu". (Dalje prih.)

Spominske slike iz svetovne razstave I. 1873.

Načertuje Jos. Levičnik, učenik.

(Dalje.)

Motto: „Človek se ni
Doktor živi.“
Narodaka prislovica.

O premični sgradi „Kaiserpavillon“ bi bil kot iskreni avstrijski domorodec moral pač koj iz početka svojih „spominskih slik“ kaj napisati; pa, človek ne more vsemu na enkrat kaj, in stal je omeneni pavilon tudi nekoliko oddaljen od ostalih rastavnih sgrad, tako ga je pri neštevilnih večjih in manjših poslopijih človek še lahko celo zgrešil, ako se ni vedel dobro orientirati. Meni vendar ni ostal skrit; le to sem jako obžaloval (in z mano vred gotovo še marsikdo), ker za nas ljudi nižje verste bila je ta sgrada zaperta, vstop ne dovoljen vsakemu. Zunajnost njena kazala se je ozališana kot ena najlepših novošegnih stavb naših časov; streha bila je novoukusne óblaste oblike, z cinkom pokrita in s kipi opasana; vse v resnici sprelepo. Človek, ki je tudi znotrajnost te stavbe poznal, ni mogel zadost povedati o znotrajnih lepotah, in djal je, da imajo presvitli cesar in casarica, pa tudi visoko rodni cesarski žlahtniki priredjene v nji vsak za se svoje jako ukusne opravljene dvorane in sóbe. Le škoda, da je tako zalemu poslopiju prisojeno bilo, po skončani rastavi preveč osamljenemu ostati; služiti bi namreč zamoglo osredku vsakega še tako velikega mesta kot krasni kinč. —

Na rastavi nahajale so se dalje tri sgrade z izdelki iz cementa, Menim, da prišel sem bil v ono, ki je nosila naslov: „Steinftein- und Cement-Bau von Chaillu.“ Neverjetno skoraj je, kdor na lastne oči ne vidi, koliko sprelepih stvari zamorejo v naših časih umetniki zlasti iz cementa narediti. Še strokovnjaka bi skoraj kmalo lahko goljufal, da je to prav kamen. In kakšno dragoceno kamnje, kaki sprelepi marmeljni se dajo ponarediti iz te tvarine! Tu si vidil zložena tla, ki klubajo vsaki mozaiki; kipe raznih barv; stebrovje za raznoverstne stavbene zloge;